

megjegyzést a konferencia dokumentumainak szabványosítási kérdésekkel foglalkozó részéhez, annál is inkább, mert ez korántsem független a műszaki fejlesztéstől.

a) A szabványosítás „lassú” üteme a követelményekhez képest valóban lassú, de nem lassú, sőt igen gyors a legtöbb ország e területen végzett szabványosító munkájához képest.

b) A relatíve lassú ütemnek nem fő oka, csak egyik oka a rendelkezésre álló (és nem a „bevont”) szabványosításra képes szakemberek szűk köre, jóllehet e kör bővítése szerfelett kívánatos lenne. A fő ok a szabványosítás összefüggéseiben és az érdekek nem könnyű egyeztetésében rejlik. Az összefüggések igen bonyolultak, kiemelkedik közülük az összefüggés a nemzetközi szabványosítással, melynek – akaratunktól jelentős mértékben független – haladási üteme szükség-

képpen meghatározza hazai szabványosításunk ütemét is.

c) Nem értek egyet azzal, hogy szervezeti változásra – pl. OKT (Országos Könyvtárügyi Tanács) albizottságok bevonására – lenne szükség magában a szabványosításban. Annál hasznosabb lenne viszont a szabványosítás szakmai tervezését, általános szakmai elveinek meghatározását végző és szakfelügyeletét segítő, korábban működött Könyvtári és Dokumentációs Szabványbizottság „restaurációja”, pl. az OKT és – a szakfelügyeleti helyzet alakulásától függően – hasonló jogosítványú dokumentációs–információs szerv(ek), végül – de nem utolsósorban – a Magyar Szabványügyi Hivatal közös bizottságaként (albizottságaként).

Vajda Erik

a Magyar Könyvtárosok Egyesületének
alelnöke

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének XIII. vándorgyűléséről

A júniusban megrendezett IV. országos könyvtárügyi konferenciát az idei év legfontosabb eseményének könyvelhetik el a szakma dolgozói. Cikkek, riportok foglalkoznak azóta is a könyvtár- és tájékoztatásügy helyzetével, tennivalóival. A tennivalók jegyében ült össze augusztus 23–25. között Kaposvárott a Magyar Könyvtárosok Egyesületének XIII. vándorgyűlése is, célul tűzve maga elé a konferencia ajánlásainak széles körben való megismertetését, megvitatását. Első alkalommal jelentek meg e fórumon az Egyesülethez nemrég csatlakozott levéltárosok képviselői.

A plenáris ülésen mintegy 700 érdeklődő, szakmájának jövőjét szívén viselő könyvtáros és levéltáros jelent meg. A vándorgyűlést KLENOVICS IMRE, az MSZMP Somogy megyei Bizottságának titkára nyitotta meg, majd a bevezető előadást JUHÁSZ JENŐ, a Művelődési Minisztérium könyvtári osztályának vezetője tartotta *A magyar könyvtárügy feladatai a IV. országos könyvtárügyi konferencia ajánlásainak tükrében* címmel.

A konferencia fő célja az elmúlt 10 év eredményeinek áttekintése, valamint a magyar könyvtárügy középtávú fejlesztési programjának meghatározása volt. Ajánlásai rövidesen nyilvánosságra kerülnek. A konferencia kiemelt feladatként jelölte meg a közművelődési szerep fokozását, a gyermekkönyvtárak fejlesztését és a könyvtári és szakirodalmi tájékoztatási rendszer fejlesztését. Hangsúlyozottan került előtérbe a könyvtárak közötti együttműködés kérdése, a központosítás és az integráció sokféle lehetősége, a szakképzés további sorsa, valamint a tárgyi feltételek javítása.

A bevezető előadást követő korreferátumok előadói arra vállalkoztak, hogy a konferencia ajánlásait különféle nézőpontokból vegyék szemügyre, körvonalazva azokat a tennivalókat, amelyek elvégzésével megtehetjük a kezdő lépéseket megvalósításuk útján.

VÁLYI GÁBOR, az Országgyűlési Könyvtár igazgatója, az Országos Könyvtárügyi Tanács (OKT) elnöke a tanács feladatairól beszélt a konferencia kitűzte feladatok megvalósításában. Az előadást bevezető és befejező, könyvtárügyünk nagyjainak műveiből származó idézetek azt bizonyítják, hogy „nincs új a nap alatt”, hiszen már e régi nagyok, Szily Kálmán és Szabó Ervin is megmondták, hogy a szép statisztikák látszata mögött elmaradottság lapul, s azon csak együttműködéssel változtathatunk.

Vályi Gábor leginkább a szakma lelkiismeretét próbálta élesztgetni, amikor a konferencia anyaga által feltárt hiányosságok egyikét-másikat bírálta. Véleménye szerint *semmi szükség sincs a túlságosan kiegyensúlyozott, szépítő jellegű jelentésekre, sokkal inkább a hibák okainak felderítésére*. A múltbetelelésnek is csak addig van értelme, amíg ezt a célt szolgálja.

Az OKT munkája Vályi Gábor szerint azért nem eléggé eredményes, mert bizottságainak összetétele hibás, nevezetesen, aránytalanul nagy bennük a vezető beosztású személyek száma, ami a korábbi gyakorlat igazolásához és a sikertelenségekre való mentségkereséshez vezet. A bizottságokban folyó munka sem alapul igazi együttműködésen.

Az OKT-ban egy olyan munkastílus megteremtése vezetne lényeges javuláshoz, amely kölcsönös gondolatébresztéssel kezdődne, előterjesztések kidolgozásával folytatódna, majd viták és átdolgozások következnenek mindaddig, amíg az igazán jó előterjesztések meg nem születnek.

Vályi Gábor meggyőződése, hogy azok, akik minden kudarc okát az anyagi feltételek szűkösségében látják, csak tehetetlenségükre és nemakaratukra keresnek mentséget. Igenis módunkban áll a konferencia célkitűzései közül sokat a magunk erejéből megvalósítani. Vonatkozik ez elsősorban a koordinációs központok szerepére és tevékenységére. Az egyes hálózatok funkciójuk ellátásában nem tartanak ott, ahol kellene, és munkájuk igen nagy színvonalbeli eltérést mutat. Ha a hálózatok betöltenék szerepüket, az ország könyvtáraiba nem járna 15 ezer féle külföldi folyóirat százezer példányban, hanem járna 30 ezer féle, csak ötvenezerben. Ugyan ki akadályozza az OKT-t abban, hogy a központi nyilvántartások ügyét előre mozdítsa, vagy hogy ilyenek birtokában a folyóiratrendelésekbe beavatkozzék? Az e téren folyó luxuszgazdálkodáshoz hasonlót a nálunk sokkal gazdagabb országok sem engednek meg maguknak. Anyagi és szellemi erőink pazarlását jelenti a különféle könyvtári kiadványok, bibliográfiák burjánzása is, különösen az azonos szakterületeken belül. Ugyanakkor nagy hiányosságok mutatkoznak saját intézményeink szolgáltatásainak megfelelő ismeretében és ismertetésében. Nem foglalkozott még senki azzal a kérdéssel, hogy milyen mértékben befolyásolja a nagy műszaki könyvtárak tevékenységét az Ipari Minisztérium megalakulása. Az előadó a képzés és továbbképzés területén meglévő ellentmondást abban látja, hogy amíg képzett könyvtárosok elhelyezkedési nehézségekkel küszködnek, addig képzetlen munkaerők áramlanak be a könyvtárakba. A továbbképzéshez hiányzanak a színvonalas és korszerű ismereteket tartalmazó tankönyvek és tansegédletek.

A felsorolt kérdéskörök gondos felmérése, jó előterjesztések készítése és a problémák megoldására tett reális javaslatok alapján kell hogy megszülessenek azok a döntések, amelyek egységes, központi irányítás mellett elvezetnek a rendszerszerűen működő tájékoztatáshoz. A mi feladatunk most már – intézményenként és egyénekenként – az, hogy meghatározzuk: *ki mit tegyen az egységes könyvtári rendszer működéséért.* Ehhez, Vályi Gábor szerint, az emberi feltételek megvannak. Ami az OKT-t illeti, összetételén lehet javítani, munkamódszerén pedig mindenképpen kell. Az OKT várja a szakma aktív részvételét, hozzászólásokat és javaslatokat kér a „miről tárgyaljunk és hogyan” témában.

A vándorgyűlésen való nagylétszámú és aktív részvétel lehetővé teszi a közös célokat szolgáló kapcsolatok építését, amit ki kellene terjeszteni az egész évre és kamatoztatni az együttműködésben.

ZSIDAI JÓZSEF, a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Könyvtárának igazgatója, az MKE elnöke korreferátumában az Egyesület feladatait jelölte meg a konferencia ajánlásai alapján. Véleménye szerint két kulcsfontosságú téma kiemelésére van szükség:

a termelés és a kutatás hatékony kiszolgálása, információellátásának biztosítása;

a gyermekek, valamint az ifjúság olvasóvá nevelésének előmozdítása.

Az első feladat nyilvánvalóan a szakkönyvtárakra, a második a közművelődési könyvtárakra ró újabb terheket. Nem szabad elfelejteni azonban, hogy e két téma nem elszigetelten létezik egymás mellett, hanem – s így a feladatok is – egymásra épülnek. A könyvtárügy napirendi feladatait a következőkben jelölte meg:

- Az Ipari Minisztérium megalakulása után szükségessé vált a műszaki könyvtár- és tájékoztatásügy átgondolása, a hálózati központok szerepkörének meghatározása az új irányításnak megfelelően.
- Miközben a gépesítés bevezetése nem teszi feleslegessé a hagyományos szolgáltatásokat, mégis a legkorszerűbb eljárások ésszerű, összehangolt fejlesztése és bevezetése a cél.
- Fokozni kell a közművelődési könyvtárak felelősségét az ifjúság olvasóvá nevelésében. E tekintetben két, nem elhanyagolható probléma is nehezíti helyzetüket. Egyrészt újratermelődik a nyolc általánost el nem végzettek rétege, másrészt társadalmunkban megnövekedtek a családproblémák.

Zsidai József hangsúlyozta, hogy az Egyesületnek a tapasztalatok, vélemények gyűjtőhelyévé kell válnia, nem kívánatosak azonban a meddő, cselekvésben nem folytatódó viták.

A vándorgyűlés második napján az MKE különböző szekcióiban (műszaki, társadalomtudományi, gyermek és ifjúsági, zenei, levéltáros szekció, fórum a módszertani, hálózati munkáról, audio-vizuális bizottság) hallhattunk vitaindító előadásokat, korreferátumokat és hozzászólásokat.

A műszaki szekcióban VAJDA ERIK, az OMKDK főosztályvezető helyettese, az MKE alelnöke tartott vitaindító előadást *A szakkönyvtárak tájékoztató munkájának és állományalakításának helyzete, feladatai* címmel. Ezt követték a korreferátumok, amelyek során KOVÁTS ZOLTÁN, a Veszprémi Vegyipari Egyetem igazgatója, Dr. HORVÁTH TIBOR, az ELTE Könyvtár-tudományi Tanszékének adjunktusa és DARÁNYI SÁNDOR, az AGROINFORM főelőadója a számítógépes tájékoztatás magyarországi helyzetéről és jövőjéről tájékoztattak. PANTÓ DÉNES, az OMKDK egyik igazgatója a hagyományos tájékoztatás helyzetével és jövőjével foglalkozott, KOVÁCS DEZSŐ, az ÉTK irodavezetője, az MKE főtítkára pedig az együttműködési lehetőségekről beszélt az állományfejlesztés területén.

Az előadóra és a hozzászólókra egyaránt jellemző volt, hogy a konferencián kialakított elveket és ajánlásokat igyekeztek a megvalósítás útjára terelni. Problémafelvetéseikben és a jelenlegi helyzet megítélésében inkább a sarkított, élesebb fogalmazást választották, mint a szépítést vagy az eddigi eredmények ecsetelését.

Alapelveként az kristályosodott ki, hogy a tájékoztatásban és az állományalakításban egyaránt *ki kell használni a gépesítés adta előnyöket, ésszerű centralizációval és a funkciók megosztásával*. Pontosan körvonalazódott az is, hogy a tájékoztatásban milyen szerepet fognak játszani a külföldi feldolgozáson alapuló adatbázisok, s hogy milyen területeken, mi célból lesz szükség saját feldolgozásra, valamint, hogy a kettő hogyan egészítheti ki egymást. A lényeg ezen a területen is a nagyfokú együttműködés és a párhuzamosságok minimálisra csökkentése.

Szó volt arról, hogy a nagy adatbázis-szolgáltató rendszerekkel elsősorban retrospektív keresésre célszerű kiépíteni a kapcsolatot. A kurrens tájékoztatásban a külföldi adatbázisok beszerzése és itthoni használata a gazdaságos megoldás. Az online kapcsolódás lehetőségét a ténylegesen nagy felhasználó intézmények kezébe kell adni, ezeket egyúttal olyan központokká alakítani, amelyekben keresztül közvetlenül, vagy segítségükkel közvetve lehet minden online igényt kielégíteni. Az online kapcsolódás lehetőségeinek kérdésében még számos pont tisztázásra vár. Ilyen pl. az információáramlás ellenőrzése, az igénybe vehető adattárak számbavétele, a fizetőképes igény felmérése, a korlátlan számú terminál-csatlakoztatás technikai feltételeinek megteremtése stb.

Számos égetően sürgető tennivaló van a hazai szakirodalomból való retrospektív tájékoztatás területén. Ezt a területet eddig igencsak elhanyagoltuk.

Az adatbázisokon alapuló kurrens vagy retrospektív keresés ill. annak eredménye természetesen nagyobb követelményeket fog támasztani a szolgáltatásokkal szemben (primer dokumentumok vagy azokról készült másolatok igénylése stb.). Nyilvánvaló, hogy csak abban az esetben leszünk szolgáltatás-képesek, ha állománygyarapítási politikánkban gyökeresen új szemléletet és gyakorlatot honosítunk meg, nevezetesen a *kooperációt*. Az első és legfontosabb feladat ezen a téren az ágazati felügyelet: létrehozni a könyvtári regisztrációt. Enélkül elképzelhetetlen a kooperáció. Hátrányos helyzetünk – mint ez az egyik korreferátumban elhangzott – éppen az együttműködés hiányából ered. A hozzászólók megpróbálták annak az ellentmondásnak a gyökeréig hatolni, ami az együttműködés szükségességének belátása és az arra való képtelenség között van. Az együttműködésre való hajlandóságot fokozni lehetne a szolgáltatások megbízható nyilvántartásával, azaz ún. „reference center” felállításával, valamint azzal, hogy a könyvtárak kölcsönösen garanciát adnának egymásnak a folyóiratok

beszerzése terén. Több javaslat és hozzászólás hangzott el az állománygyarapítási kooperáció lehetőségeivel kapcsolatban is. Itt mind a nagykönyvtárak, mind a vállalati könyvtárak szerepkörét pontosabban kellene látnunk. A szakmai etikai és a jogi kérdések sem elhanyagolhatók e vonatkozásban.

A műszaki szekció munkájában nagy hangsúlyt kapott egy, az egész szakma rangját és komolyságát befolyásoló kérdés, nevezetesen a *vezetés színvonalának kérdése*. A felelősség e téren a felügyeletet gyakorló főhatóságokon van, amelyeknek komolyabban kellene venniük a szakmai felülvizsgálatokat, bizonyos publicitást is biztosítva nekik. Csak azokat a vezetőket lenne szabad a szakma irányításába bevonni, akik már bizonyítottak.

A tanácskozás utolsó szakmai programjaként a szekcióülések elnökei plenáris ülésen adtak számot a szekciókban végzett munkáról, majd Zsidai József, az MKE elnöke fejezte ki a vándorgyűlés sikeres lebonyolítása feletti örömét. Megköszönte Kaposvár vendégszeretét, a Megyei Könyvtár munkatársainak lelkes szervezését. A vándorgyűlés fő témáját értékelve aggodalmának is hangot adott: a konferencia ajánlásainak végrehajtása rendkívül nehéznek látszik. Nem kevés tennivaló áll könyvtáraink dolgozói előtt sem, ha azt akarjuk, hogy az elkövetkező 10 év egyelőre csak papírra vetett céljait elérjük. Akkor nem kell majd majd újlag mondanunk, hogy „nincs új a nap alatt”.

Berke Barnabásné – Cziegler Mária

A Könyvtáros jubileuma

A Könyvtáros júniusban múlt harminc éves. Miközben legutóbb megjelent három száma a IV. országos könyvtárügyi konferenciáról szóló tájékoztatás jegyében állt, a nevezetes mérföldköre csak hetedik számának visszaemlékezései hívták fel – rokonszenves szerénységgel – a figyelmet. Ne menjünk el mellettük megjegyzés nélkül, hiszen könyvtárügyünk szervezésében és fejlesztésében a lap érdemei mindvégig sarkalatosak voltak, s az idő előrehaladtával szüntelenül növekedtek. Ezt a tényt fogalmazza meg a IV. országos könyvtárügyi konferenciára készített dokumentum, *A magyar könyvtárügy helyzete és fejlesztési programja* is, amikor leszögezi, hogy „a Könyvtáros következetesen a legaktuálisabb problémákkal foglalkozik; aktívan politizál, szakmailag elmélyült, ugyanakkor friss és színes orgánummá vált”. Tevékenységét negyedik évtizedében is ugyanezek a megállapítások jellemezzék!

